

EUROOPA KOHTU OTSUS

25. juuli 1991^{*}

Kaupade vaba liikumine – Alkohoolsete jookide reklaami käsitlev liikmesriigi õigusnorm

Liidetud kohtuasjades C-1/90 ja C-176/90,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Kataloonia Kõrgem Kohus) esitatud taotlused, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Aragonesa de Publicidad Exterior SA

ja

Departamento de Sanidad y Seguridad Social de la Generalitat de Cataluña

ning järgmiste poolte vahel:

Publivía SAE

ja

Departamento de Sanidad y Seguridad Social de la Generalitat de Cataluña

eelotsust EMÜ asutamislepingu artiklite 30 ja 36 tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS

koosseisus: president O. Due, kodade esimehed G. F. Mancini, T. F. O'Higgins ja G. C. Rodríguez Iglesias, kohtunikud Sir Gordon Slynn, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse ja M. Zuleeg,

kohtujurist: W. Van Gerven,

kohtusekretär: vanemametnik D. Louterman,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid

– kohtuasjas C-1/90:

^{*} Kohtumenetluse keel: hispaania.

– põhikohtuasja hageja, esindajad: advokaadid Juan Pascual Planas ja Joaquín Masramón Fontanals, Barcelona, ning apellatsioonikohtu advokaat Jaime Gassó i Espina, Barcelona;

– põhikohtuasja kostja, esindaja: Generalitat de Catalunya keskõigusameti vaidluste osakonna advokaat Marta Moix i Puig;

– Belgia valitsus, esindaja: peainspektor, välisasjade, väliskaubanduse ja arengukoostöö ministeeriumi direktor R. van Havere;

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigustalituse ametnik Blanca Rodríguez Galindo;

– kohtuasjas C-176/90:

– põhikohtuasja hageja: advokaadid Eduardo Vivancos Comes ja Enrique Vendrell Santiveri, Barcelona, ning apellatsioonikohtu advokaat Araceli García Gómez, Barcelona;

– põhikohtuasja kostja, esindaja: Generalitat de Catalunya keskõigusameti vaidluste osakonna advokaat Mercè Corretja i Torrens;

– Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: Hussein A. Kaya *Treasury Solicitor's Department*'ist;

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigustalituse ametnik Blanca Rodríguez Galindo;

arvestades kohtuistungil ettekannet,

kuulanud 24. aprilli 1991. aasta kohtuistungil ära suulised märkused, mille esitasid: põhikohtuasjade hagejad, esindajad: advokaadid Juan Pascual Planas, Joaquín Masramón Fontanals, Enrique Vendrell Santiveri ja Josep Moltó Darner, Barcelona, ning Euroopa Ühenduste Komisjon,

kuulanud 11. juuni 1991. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1. 7. novembri 1989. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse
2. jaanuaril 1990 ja mida parandati 8. jaanuari 1990. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse sama aasta 5. veebruaril, ning 29. novembri 1989. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 7. juunil 1990 ja mida parandati 28. juuni 1990. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse sama aasta

12. juulil, esitas Tribunal Superior de Justicia de Cataluña EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel kolm eelotsuse küsimust EMÜ asutamislepingu artiklite 30 ja 36 tõlgendamise kohta.

2. Need küsimused kerkisid esile vaidlustes äriühingu Aragonesa de Publicidad Exterior ja äriühingu Publivia vahel, kes käitavad reklaamikohti Kataloonia autonoomse piirkonna Departamento de Sanidad y Seguridad Social'is (tervishoiu- ja sotsiaalkindlustusministeerium).

3. Toimikust selgub, et nendele äriühingutele määrati haldustrahvid selle eest, et nad eirasid Kataloonia autonoomse piirkonna parlamendi 25. juuli 1985. aasta seaduse nr 20/85 õigusnorme, mis käsitlevad ennetamist ja abi sõltuvust tekitada võivate ainete valdkonnas (DOG nr 572, 7.8.1985, lk 465), millega on selle piirkonna territooriumil keelatud üle 23 mahuprotsendi alkoholi sisaldavate jookide reklaam meedias, tänavate ja teede ääres (välja arvatud siis, kui sellega viidatakse tootmis- ja müügikeskustele), kinodes ja ühistranspordivahendites.

4. Äriühingud Aragonesa de Publicidad Exterior ja Publivia esitasid Tribunal Superior de Justicia de Cataluña'le hagi otsuste peale, millega neile trahv määrati. Selles kohtus väitsid nad eelkõige, et otsuse aluseks olnud Kataloonia seadus on vastuolus EMÜ asutamislepingu artikliga 30, sest sellega kehtestatud reklaamipiirangud kahjustavad peamiselt teistest liikmesriikidest pärit jookide turustamise võimalusi.

5. Selles olukorras otsustas Tribunal Superior de Justicia peatada kohtuliku arutamise niikauaks, kuni Euroopa Kohus on teinud eelotsuse järgmistes küsimustes:

„1. Kas koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meetmeks EMÜ asutamislepingu artikli 30 tähenduses tuleb pidada liikmesriigi seadust (või antud juhul riigisisese õiguse järgi teatud valdkondades õigusloomepädeva autonoomse piirkonna vastuvõetud seadust), millega on selle volialas keelatud üle 23% alkoholi sisaldavate jookide reklaamimine: a) meedias, b) tänavate ja teede ääres, (välja arvatud siis, kui sellega viidatakse tootmis- ja müügikeskustele), c) kinodes ja d) ühistranspordivahendites?

2. Kas juhul, kui vastus sellele küsimusele on jaatav, tuleb EMÜ asutamislepingu artikli 36 esimest lauset tõlgendada nii, et liikmesriik võib osaliselt keelata üle 23% alkoholi sisaldavate jookide reklaamimise inimeste tervise kaitsmiseks vastavalt riigisisestele õigusaktidele?

3. Kas niisugune rahvatervise kaitsel põhinev keeld võib olla suvalise diskrimineerimise vahend või liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piiramine?”

6. Põhikohtuasjas lahendatava vaidluse asjaolude, menetluse käigu ja Euroopa Kohtule esitatud kirjalike märkuste ulatuslikum kirjeldus on esitatud kohtuistungis ettekandes. Sellest toimikus olevast teabest tuuakse allpool ära ainult nii palju, kui on vaja Euroopa Kohtu arutluskäigu esitamiseks.

7. Nende kolme eelotsuse küsimusega, mida tuleb arutada koos, tahab liikmesriigi kohus teada, kas EMÜ asutamislepingu artiklid 30 ja 36 takistavad kehtestamast selliseid õigusnorme, millega on tegemist põhikohtuasjas ja millega on keelatud selles kindlaksmääratud juhtumitel üle 23% alkoholi sisaldavate jookide reklaamimine.

8. Kõigepealt tuleb märkida, et EMÜ asutamislepingu artiklit 30 võib kohaldada meetmete suhtes, mille on võtnud liikmesriikide kõik asutused, olgu tegemist keskvõimu ametiasutuste, liitriigi ametiasutuste või teiste territoriaalsete üksuste ametiasutustega.

9. EMÜ asutamislepingu artikli 30 järgi „keelatakse liikmesriikidevahelised koguselised impordipiirangud ja kõik samaväärse toimega meetmed”. Vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikale on samaväärse toimega meetmeks iga meede, mis võib liikmesriikidevahelist kaubandust otseselt või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistada.

10. Nagu Euroopa Kohus on sedastanud muu hulgas 7. märtsi 1990. aasta otsuses kohtuasjas C-362/88: GB-INNO-BM v. Confédération du commerce luxembourgoise (EKL 1990, lk 667, punkt 7), piirab õigusakt, mis kitsendab mõningaid reklaamivorme või müügi edendamise vahendeid või keelab need, vaatamata sellele, et ei mõjuta otseselt impordi, siiski selle mahtu seeläbi, et kahjustab imporditud toodete turustamisvõimalusi.

11. Seega võib liikmesriigi õigusakt, nagu see, millega on antud juhul põhikohtuasjas tegemist, mis keelab teatud kohtades üle 23 protsendi alkoholi sisaldavate jookide reklaamimise, olla tõke, mis takistab impordi teistest liikmesriikidest, ning seda tuleb põhimõtteliselt käsitleda koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meetmena artikli 30 tähenduses.

12. Oma märkustes Euroopa Kohtule väidab komisjon siiski, et niisugune õigusakt, mida kohaldatakse ühtmoodi nii kodumaiste toodete kui ka imporditud toodete suhtes, peaks olema lubatud ainult artikli 30 seisukohast, ilma et tuleks, nagu teeb liikmesriigi kohus, viidata artiklile 36, sest see olevat õigustatud imperatiivse nõudega, s.t rahvatervise kaitsega.

13. Niisugust arutlusviisi ei saa toetada. Nimelt on rahvatervise kaitset eraldi mainitud artiklis 36 loetletud üldist huvi esindavate põhjuste hulgas, mis võimaldavad pääseda impordipiirangu korral artiklis 30 ette nähtud keelu kohaldamisest. Et artiklit 36 kohaldatakse ka siis, kui vaidlustatud meede piirab ainult impordi, samal ajal kui Euroopa Kohtu kohtupraktika kohaselt saab artikli 30 tõlgendamise puhul olla tegemist imperatiivse nõudega ainult siis, kui see meede puudutab ühtmoodi kodumaiseid ja imporditud tooteid, ei ole antud olukorras tarvis kindlaks teha, kas rahvatervise kaitse võib samuti olla imperatiivne nõue artikli 30 kohaldamisel.

14. Selles olukorras tuleb kõigepealt teada, kas kõnesolev õigusakt võib kaitsta rahvatervist, ja teiseks, kas see on taotletava eesmärgiga proportsionaalne.

15. Esimeses punktis piisab sellest, kui tõdeda, et nagu Euroopa Kohus on sedastanud 10. juuli 1980. aasta otsuses kohtuasjas C-152/78: komisjon v. Prantsuse Vabariik (EKL 1980, lk 2299, punkt 17), on reklaam tarbimisele kutsumine ning õigusakt, millega on piiratud alkoholsete jookide reklaamimise võimalusi ja püütakse niiviisi võidelda alkoholismiga, on rahvatervise huvides.

16. Teises punktis tuleb meenutada, et ühenduse õiguse praeguses arengujärgus, kus ei ole ühiseid või ühtlustatud eeskirju, mis üldiselt reguleeriksid alkoholsete jookide reklaami valdkonda, on liikmesriikide ülesanne otsustada, mis tasemel nad soovivad tagada rahvatervise kaitse ja mis viisil see tase tuleb saavutada. Nad võivad seda siiski teha ainult asutamislepingus kehtestatud piirides ja eelkõige proportsionaalsuse põhimõtet järgides.

17. Esiteks kitsendab vaidlusalune meede piiratud ulatuses vabakaubandust, sest puudutab ainult üle 23%-lise alkoholisisaldusega alkoholseid jooke. Viimane kriteerium ei tundu alkoholismiga võitlemisel põhimõtteliselt ilmselgelt ebamõistlik.

18. Teiseks ei sisalda kõnesolev meede mingit üldist nende jookide reklaamimise keeldu ja selles on piiratud niisuguse reklaami keelamisega teatud kohtades, millest mõningates, näiteks tänavatel ja teedel ning kinodes viibivad eelkõige autojuhid ja noored, s.t kaks elanikkonnarühma, kelle puhul on võitlus alkoholismiga eriti oluline. Seega ei saa ühelgi juhul ette heita, et see on väidetava eesmärgiga võrreldes ebaproportsionaalne.

19. Et liikmesriigi meetme suhtes kohaldataks artiklis 36 ette nähtud erandit, ei tohi see teiseks siiski kujutada endast nimetatud artikli teise lause sõnastuse järgi „suvalise diskrimineerimise vahendit või liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piiramist”.

20. Nagu on sedastatud 14. detsembri 1979. aasta otsuses kohtuasjas C-34/79: Regina v. Maurice Donald Henn ja John Frederick Ernest Darby (EKL 1979, lk 3795, punkt 21), on artikli 36 teise lause ülesanne takistada esimeses lauses nimetatud põhjustel kaubavahetuse piirangute kasutamist muudel eesmärkidel ja viisil, mis tekitab teistest liikmesriikidest pärit kauba diskrimineerimist või kaitseb kaudselt mõningaid kodumaiseid tooteid.

21. Selles osas väidavad äriühingud Aragonesa de Publicidad Exterior ja Publivía, et meetme diskrimineeriva ja kaitsva laadi hindamisel on vaja rohkem arvesse võtta asjaolu, et formaalselt ei ole Kataloonia seaduses tehtud kõnesolevatel jookidel mingit vahet päritolu järgi, s.t selle järgi, kas need on kodumaised või välismaised. Tuleb võtta arvesse, et seda seadust kohaldatakse ainult Kataloonia parlamendi volialal.

22. Põhikohtuasja hagejate sõnul ei tuleks niisiis võrrelda mitte imporditud toodete olukorda Hispaaniast pärit toodete omaga üldiselt, vaid imporditud toodete olukorda Katalooniast pärit toodete omaga. Et suurem osa Kataloonia alkoholsete jookide toodangust koosnevat alla 23-protsendilise alkoholisisaldusega jookidest, tuleks kõnesolevat meedet pidada diskrimineerivaks ja kaitsvaks, sest sellega on püütud veenda mitte jooma kõrge alkoholisisaldusega jooke ja seega on joogid, mis enamasti ei pärine Katalooniast, seatud ebasoodsasse olukorda; ning sellega ei piirata madala

alkoholisisaldusega jookide reklaamimise võimalusi ja seega kaitstakse kohalikke jooke.

23. Neid argumente ei saa toetada.

24. On õige, et kuigi liikmesriigi meetme territoriaalne kohaldamisala on piiratud, sest seda kohaldatakse ainult ühes liikmesriigi territooriumi osas, ei saa seda siiski jätta liigitamata diskrimineerivaks ja kaitsvaks kaupade vaba liikumist käsitlevate õigusnormide tähenduses ettekäändel, et see kahjustab nii liikmesriigi territooriumi teistest osadest kui ka teistest liikmesriikidest pärit toodete liikumist. Et meetet saaks liigitada diskrimineerivaks või kaitsvaks, ei ole niisiis vaja, et see soodustaks kokkuvõttes kõiki kodumaiseid tooteid või asetaks ebasoodsasse olukorda ainuüksi imporditud tooted, kuid mitte kodumaised tooted.

25. Kõigele vaatamata ei kujuta niisugune liikmesriigi õigusakt nagu see, millega on antud juhul põhikohtuasjas lahendatavas vaidluses tegemist, endast suvalise diskrimineerimise vahendit ega liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piiramist. Nagu selgub toimikus olevast teabest, ei tehta niisuguse õigusaktiga esiteks toodetel vahet päritolu järgi. Sellega kehtestatud piirangute kohaldamisalast on jäetud välja alla 23-protsendilise alkoholisisaldusega alkohoolsed joogid ning need ei avalda niisiis piiravat mõju nende jookide impordile teistest liikmesriikidest. Üle 23-protsendilise alkoholisisaldusega alkohoolsete jookide puhul kohaldatakse neid piiranguid nii toodete suhtes – ja nende kogused ei ole ilmselt väikesed –, mis on pärit liikmesriigi territooriumi sellest osast, kus neid kohaldatakse, kui ka teistest liikmesriikidest imporditud toodete suhtes. Teiseks ei saa asjaolu, et selles liikmesriigi territooriumi osas toodetakse rohkem alla 23-protsendilise alkoholisisaldusega alkohoolseid jooke kui suurema alkoholisisaldusega jooke, olla iseenesest piisav, et pidada niisugust õigusakti selliseks, mis põhjustab suvalist diskrimineerimist või liikmesriikidevahelise kaubavahetuse varjatud piiramist.

26. Niisiis tuleb eelotsuse küsimustele vastata, et koos vaadelduna ei keela EMÜ asutamislepingu artiklid 30 ja 36 niisugust õigusakti, nagu on tegemist põhikohtuasjas lahendatavas vaidluses ja millega keelatakse ühes liikmesriigi territooriumi osas reklaamida üle 23 protsendi alkoholi sisaldavaid alkohoolseid jooke meedias, tänavate ja teede ääres (välja arvatud siis, kui sellega viidatakse tootmis- ja müügikeskustele), kinodes ja ühistranspordivahendites, ning mis isegi siis, kui see on koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meede EMÜ asutamislepingu artikli 30 tähenduses, võib olla EMÜ asutamislepingu artikli 36 järgi õigustatud rahvatervise kaitsmisega ega tundu selle omadusi ja toimikus esitatud asjaolusid arvesse võttes olevat isegi kaudne vahend teatud kodumaiste toodete kaitsmiseks.

Kohtukulud

27. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Belgia valitsuse, Ühendkuningriigi valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus liikmesriigi kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Tribunal Superior de Justicia de Cataluña 8. jaanuari 1990. aasta ja 28. juuni 1990. aasta määrustega parandatud 7. novembri 1989. aasta ja 29. novembri 1989. aasta määrustega esitatud eelotsuse küsimustele, otsustab:

Koos vaadelduna ei keela EMÜ asutamislepingu artiklid 30 ja 36 niisugust õigusakti, nagu on tegemist põhikohtuasjas lahendatavas vaidluses ja millega keelatakse ühes liikmesriigi territooriumi osas reklaamida üle 23 protsendi alkoholi sisaldavaid alkoholseid jooke meedias, tänavate ja teede ääres (välja arvatud siis, kui sellega viidatakse tootmis- ja müügikeskustele), kinodes ja ühistranspordivahendites, ning mis isegi siis, kui see on koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meede EMÜ asutamislepingu artikli 30 tähenduses, võib olla EMÜ asutamislepingu artikli 36 järgi õigustatud rahvatervise kaitsmisega ega tundu selle omadusi ja toimikus esitatud asjaolusid arvesse võttes olevat isegi kaudne vahend teatud kodumaiste toodete kaitsmiseks.

Due

Mancini

O'Higgins

Rodríguez Iglesias

Slynn

Joliet

Schockweiler

Grévisse

Zuleeg

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 25. juulil 1991. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

J.-G. Giraud

O. Due